

Maria nia dalan fiar nian

Maria nia fiar hanesan haktuir iha Evanjellu hahú ho: “Na’i nia atan-feto maka ne’e. Halo tuir ita liafuan bá”. Ho liafuan sira-ne’e Maria simu Anju nia anúnsiu, ne’ebé ko’alia ba Nia hodi Na’i nia naran, no halo nia an sai disponivel ba Maormak nia vontade.

Molok ko’us nia Oan, Maria fiar katak nia bele ko’us hodi sai virjen nafatin. Molok tuur-ahi Nia, Maria simu Liafuan Maromak nian. Primeiru fiar iha nia fuan hafoin ko’us Oan iha nia knotak. Husi momentu ne’ebá inan no oan la’o hamutuk iha moris to’o ba Kalváriu, to’o konklusaun salvasaun nian. No nu’udar dalan umanu hotu, sira nia mós iha momentu armonia nian no inkomprensaun, ksolok no terus, barak liután terus duké ksolok, maibé moris buat hotu iha fiar, iha adezaun ba Maromak nia hakaran.

Imajen ne’ebé ita iha kona-ba nia liutiha anunsiasaun mak ema ida ne’ebé la’o tuir dalan:

“Maria hiit an lalais ba foho, ba knua ida iha Judá” (Lc 1,39). Sé mak simu Liafuan (no iha nia Liafuan ne’e halo an ba ema) tenke fô fali nia no halo nia moris saran an ida. Nune’e maka foin to’o de’it iha Izabél nia uma, Liafuan iha nia sai lian, komunikadora ksolok nian, vibrante no modulada to’o halo ida ne’ebé rona haksoit iha ksolok. Izabél hateten nune’e: “ita lia to’o tiha iha ha’u tilun, kosok oan book an kedas iha ha’u knotak” (Lc 1, 44).

Maria sente Izabél komprende di’ak nia. Nia sente katak ninia segredu ne’ebé nia la barani dehan ba ema ida (menus José karik), no la hatene oinsá dehan ho tata’uk katak ema sei dehan nia bulak, Izabél fali hodi Espiritu nia inspirasaun komprende, simu no hahi’i: “Be ha’u sé loos atu ha’u Na’i nia inan hiit an mai ha’u-nia uma?” (Lc 1,43). Izabél hatene tanba sá Maria sai Inan: tanba nia fiar, no dehan ba nia: “Rahun diak ba ida ne’ebé fiar katak lia ne’ebé Na’i hateten sei sai tuir loos dun” (Lc 1, 45)

Iha inísiu istória salvasaun nian iha **Abraun, “Aman fiar nian”**; iha inísiu definitivu realizasaun salvasaun nian iha **Maria “Inan fiar nian”**. Fiar ida ne’ebé sai kedas “servisu ba maluk” no hodi observa Maromak nia manifestasaun iha Izabél nia uma, ita deskobre katak ita bele hetan Maria nia Maromak iha fatin ne’ebé iha ema ruma presiza ita-nia tulun. Iha maluk sira nia nesesidade, iha urjénsia familiár sira Maromak hein hela ita ne’ebé bolu tiha ona ba Ninia servisu eskruzivu.

Kalan Natál nian

Se iha Izabél nia uma buat hotu maka hakilar ida ksolok nian, la’ós nune’e iha kalan Natál nian; ba Maria maka kalan ida ne’ebé iha inísiu difisil liu. To’o tiha ona momentu atu tuur-ahi nia oan no nia hakarak hela mesak iha fatuk-kuak ida ka iha fatin ida albergu nian. “La iha fatin ida ba sira”, la’ós tanba ema rejeita sira, maibé tanba Maria sente katak ne’e la’ós fatin adekuadu; nia presiza hakmatek no silénsiu. Maibé sá loos mak inan ida sente, no ohin loron mós, ema barak ne’ebé la iha fatin atu simu ho modu di’ak nia oan?

Ida-ne'e maka Maria nia esperiênsia. Nia sente taterus. Nia halo esperiênsia Maromak nian, liufali ita ida-idak bele halo, maibé nia koñese Ninia planu salvasaun nian. Maski nune'e, kalan ne'ebá Maromak la dook husi nia, no Maria deskobre Nia iha modu foun: kalan ne'ebá Maromak hatudu nia an ba ema haraik-an sira, ema marjinalizadu sira sosiedade nian.

Sira ne'e maka bibi-atan sira, ne'ebé tuir ema sira la iha kbiit atu kumpre Maromak nia ukun-fuan; Maromak hili sira no haruka ba Belén atu kontempla Maksoin, basá nune'e maka anju sira dehan ba sira. No bainhira sira to'o iha ne'ebá sira haree kosok-oan ida: loos duni nia toba hela iha balada han-fatin; Maksoin soin nu'udar bersu/toba-fatin buat ruma familiár ba sira. Hafoin sira haklaken buat hotu hateten ba sira.

Evanjellu nota: **“Maria fali rai hela liafuan hirak ne'e hotu, hodi hanoin didi'ak iha nia laran” (Lc 2, 19).**

Ba nia buat hotu ne'ebé akontese, mós ida atu halo nia kosok-oan moris iha pobreza boot no buat ne'ebé bibi-atan sira dehan kona-ba Nia, buat ne'e hotu Maromak nia Liafuan. Nia medita ka di'ak liu: nia konfronta buat hotu ne'ebé akontese no buat ne'ebé ema dehan no buka atu komprende, no neineik-neineik tama iha mistériu Oan nian: nia Maromak ne'ebé ko'alia, Maromak ne'ebé evangeliza nia liuhusi bibi-atan sira, Maromak ne'ebé iha moris konkretu halo nia komprende Ninia hilin.

Aprezentasaun iha Templu

Iha Evanjellu ko'alia uluk kona-ba Maromak nia Oan nia oferta hafoin enkontru ho Simeaun. Maibé haktuir katak enkontru akontese bainhira sira atu tama Templu, nune'e enkontru molok oferta. Iha ne'e ita kona ho liman Maromak nia lala'ok ne'ebé prepara kriatura ba hahalok ne'ebé atu halo daudauk, presiza de'it rona Maromak ne'ebé iha silénsiu prepara ema ba knaar ne'ebé ohin nia hakarak entrega mai ita.

Maria, enkuantu observa Simeaun no labarik iha katuas nia liman, haree katak nia hamriik iha revelasaun ida nia oin. **“Katuas ko'alia, hodi Espíritu Santu nia kbiit”**, buat hotu nia dehan tenke simu ho fiar. Iha anunsiasaun Maria, tuir Evanjellu, hanoin de'it ba nia povu, nune'e mós iha Magnifikat. Iha ne'e nia rona Simeaun ne'ebé dehan kona-ba kosok-oan nu'udar glória Israel nian, basá nia mak povu hotu nia salvasaun, roman ba jentiu hotu. Hafoin rona buat ruma negativu. Katuas ko'alia kona-ba surik ida ne'ebé sei sona borus nia klamar, basá oan ne'ebé nia ko'us mosu mai atu hatún no foti ema barak iha Israel, sinál kontradisaun nian.

Maria komprende katak nia Oan mak Makso'ik, maibé ema sei la simu nia, no nia Oan nia sorte sei fó terus ba nia, terus sura-laek. Ho konxiênsia ida-ne'e. Maria tama iha Templu no hasa'e nia Oan: **“Oan mane boot hotu sei saran ba Na'i” (Lc 2, 22)**. Lucas subliña buat ne'e de'it, la dehan katak José sosa fali nia Oan, no hodi kontinua fó énfaze ba Lei nia hakarak haktuir Maria nia obediênsia fiar nian. Maria, konxiente kona-na buat ne'ebé sei mosu abanbainrua?

Ejitu no Nazaré

Liu tiha liurai na'in tolu nia vizita, Maria no labarik tenke halai ba Ejitu ho José nia protesaun nakonu ho atensaun, basá Eroles buka hela labarik atu oho nia. Maria halai sees husi kbiit-na'in nia hirus... No bá Ejitu basá hamutuk ho José sira obedese ba Maromak nia Liafuan: **“Hamriik bá, lori ki'ik-oan ho nia inan, halai ba Ejitu hodi hela iha ne'ebá to'o ha'u fó hatene ba ó”** (Mt 2, 13).

Maria no José hakohak Maromak nia Liafuan, no moris iha Ejitu hodi hein liafuan seluk ne'ebé sei dehan ba sira bainhira fila: “Ha'u bolu Ha'u nia Oan husi Ejitu”. Oan ne'ebé hasai husi Ejitu maka ilas Maromak nia povu foun ne'ebé hahú ézodu foun no Maria mosu ona nu'udar povu foun ne'e, katak ita-nia Inan.

Fila fali ba Israel nia rain maibé iha Nazaré tanba ta'uk Arkelau. Iha nAzaré mak hahú Jezús nia moris naksubar nian no Maria nia moris mós subar hamutuk ho Kristu

liuhusi fiar. Laós vida fasil ida ba Maria... Nia dala barak la komprende nia Oan. Bele haree ida-ne'e iha loraon ne'ebé sira lori nia ba Templu iha Jeruzalém.

Tempu to'o ona ba Bar Mitzwah, Oan Mane ukun-fuan nian; tuir ema nia ukun oras-ne'e nia sai membru nakonu Israel nian; nia sente boot ona ho tinan 12, no hahú hatudu ninia liberdade, hatudu domin ba Maromak nia Liafuan, rona nia husi mestre sira Israel nian; ninia raronak no ninia lia-husun halo ema hotu hakforak. Maria no José hasoru nia nune'e, bainhira nia lakon tiha no buka ba loraon tolu.

Nia Inan nia liafuan rona hanesan reprovasaun mamar ida:

“Ha'u oan, tansa Ó halo nune'e mai ami? Ó-nia aman ho ha'u neon susar tebetebes hodi buka Ó”.

Nia aseita diálogo, maibé hatán fali ho lia-husun ida:

“Tansá imi buka Ha'u? Imi la hatene?”.

Maria karik hatene. La'ós nia maka hasa'e nia oan ba Maromak? Loos duni, nia halo ho fiar, maibé ba nia mós susar atu asume no komprende ninia konsekuénsia sira. Faktu maka nia lakon Jezús, nia mak inan ida ne'ebé la hatene nia oan ba ne'ebé no konserteza nia sente neon-susar.

No Oan ninia resposta halo sira konxiente katak sira la konsege komprende nia: **“Maibé sira la komprende lia hirak ne'e katak sá”**. Labarik fila fali ba uma no halo tuir sira nia hakaran. Maibé nia inan ne'ebé moris iha kakuluk ida nia okos ho nia Oan kontinua ba oin iha ninia peregrinasaun fiar nian. La'ós difisil atu nota oinsá nia fuan susar atu komprende hamutuk ho **“nakukun fiar nian”**, kuaze hanesan hena ida taka netik ninia hakbesik an atu haree invizível no simu mistériu nia intimidade.

Vida pública

Durante Jezús nia vida pública, Maria nia dalan ba hasoru maturidade fiar nian, maturidade ida-ne'ebé konsiste iha karidade no iha sapiénsia krús nian. Karidade tanba nakloke ba ema seluk. Bele haree iha festa Kaná. Maibé molok ne'e ita iha epizódium triste seluk ne'ebé Sinótiku 3 fô sai: maka'as iha Marcos 3,21.31-35; mamar uitoan iha pasajen paralelu Mateus 12,46-50 no Lucas 8,19-21.

Tuir Marcos, ema sira dehan katak “Nia bulak ona” no “Nia parente sira rona kona ba ida ne'e, sira sai atu kaer Nia” hodi lori ho Maria bá to'o iha fatin “hameno lia atu fó hatene ba Nia”. Ita haree katak iha sira-nia hahalok hatudu podér; ne'e problema kona-ba família nia naran di'ak.

Jezús ko'alia kona-ba família seluk: **“Sé mak Ha'u-nia inan no maun-alin sira?”**. No hateke ba sira ne'ebé tuur hale'u nia dehan: **“Sira ne'e mak Ha'u nia inan no maun alin sira. Ema nebe halo tuir Maromak nia hakarak, ema ne'e mak Ha'u nia maun-alin, bin feton no inan”**.

Ba Jezús rona Maromak mak okupasaun únika ne'ebé folin liu to'o Nia sai belun no familiár ba sira ne'ebé konsidera Maromak nia Liafuan nu'udar razaun ba sira-nia moris no Nia rasik moris tuir nu'udar knaar ba vida tomak. Maria, hodi rona Jezús lora ne'ebá, nia aprende katak nia tenke sai nafatin eskolante Maromak nia Liafuan nian atu sai ba beibeik parte família foun nian. Maria ho esforsu tenke submete ba difikuldade familiár atu sai fiél ba nia hilin sira no tau domin ba Jezús no nia Liafuan aas liu empenhu familiár hotu.

Epizódium Kaná nian fó naroman mai ita. Maria iha momentu ida hakbesik ba Jezús no deahn: “Sira la iha ona tua”. Nia la dehan: tua la to'o, tua hotu ona”, maibé “sira la iha ona tua”. Ne'e sinál karidade nian; iha ne'e hatudu atensaun ba ema, la'ós ba sasán, atensaun ba Oan: nia la husu buat ida, la impoin, espoin de'it problema. No nia rona liafuan ne'ebé nia la hein atu rona.

Nia hakbesik ba Jezús nu'udar Inan no nia rona bolu nia Feto. Jezús iha ninia misaun mesiánika, hodi hein nia oras, nia hatudu ba Maria atu la halo nia hahalok nu'udar Inan, maibé nu'udar Feto, hatudu ba nia oinsá hola parte ba Ninia misaun. Maria simu, maski nia komprende nia misaun iha comunidade nia leet bainhira iha Kalváriu, bainhira nia Oan bolu fali nia Feto.

Maria hala'o kedas nia knaar nu'udar Feto uma nian no ba hasoru kabe-na'in sira-nia nesesidade hodi hateten ba atan sira (diákonu): **“Imi halo tuir buat ne'ebé Nia haruka”**. Nia haruka sira ba Jezús, envolve Oan, ne'ebé tuir kedas buat ne'ebé nia inan trasa no milagre akontese. Maibé ita hatene katak atan sira, hodi obedese ba Maria, sira tau an atu rona Jezús no hakohak ninia liafuan no eskolante sira haree tiha milagre, fiar iha Nia. Maria apresenta an nu'udar ida-ne'ebé lori ema seluk atu rona Jezús no lori eskolante sira ba fiar. Ohin nia mós dehan mai ita: “Imi halo tuir buat ne'ebé Nia haruka”.

Kalváriu no Senákulu

Ita to'o iha sena Kalváriu nian. Dala ida tan Jezús bolu Maria Feto no ba nia entrega eskolante sira: “Ne' ó-nia oan”. Maria simu misaun atu sai Inan ba Oan nia eskolante sira, basá Jezús lakohi sira sai oan-kiak. Nia promete ba sira: “Ha'u sei la husik imi oan-kiak” no kumpre nia promesa hodi entrega sira ba Maria.

Maria simu sira, no liutiha Jezús nia Axensaun, ita kontempla nia iha Senákulu halibur hamutuk ho eskolante sira hodi hein Espíritu Santu: Inan ne'ebé harohan ho oan sira. Nune'e maka comunidade dahuluk hatudu nia oin. Sei la iha imajen loos comunidade sarani nian, lahó Maria.

Iha Senákulu, ho Maria, Jezús nia Inan no eskolante sira nia Inan, hamutuk sira prepara an daudaun, liuhusi orasaun, ba misuan ne'ebé hein sira. Maria mós oras ne'e sai ida de'it ho Kreda nia misaun. Nia ne'ebé nakonu tiha ona ho Espíritu Santu harohan nia atu horik ho oan sira no ita mak nia oan sira. Maria mak ita-nia Inan katak Kreda nian Inan.

D. Mario Galizzi sdb